

AMULO

EPISCOPUS LUGDUNENSIS.

NOTITIA HISTORICA.

(Apud Galland., veterum Petrarum Biblioth., tom. XIII.)

Diversimode vocatur auctor noster in priscorum libris: Amulo enim, Hamulus, vel etiam Hamularius audit. Fuit natione Gallus, successit Agobardo, tenuitque Lugdunensem sedem ab anno 844 ad 852 et ultra: De illo plura dabunt curiosi præter bibliographos Cointjus (a), et Dominicus de Colonia (b). Cavæus diligenter ejus scripta recensuit. Nos ex Baluzii Agobardo tanquam potiora decerpimus episto-

las duas, ad Theobaldum alteram de adulterinis quibusdam sanctorum reliquiis, alteram ad Gothescalcum pro confutanda ejus doctrina et moribus. Præterea opuscula duo ad eundem Gothescalcum de *Præscientia, Prædestinatione, et Libero arbitrio, etc.*, ex quodam ms. codice Trevirensi deprompta. Hæc primus vulgaverat Parisiis an. 1649 Sirmondus.

(a) Tom. VIII, pag. 650.

(b) Hist. Litter. Lugdun. tom. II, pag. 127.

AMULONIS EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

AD THEOBOLDUM EPISCOPUM LINGONENSEM.

I. Reverendissima et puro dilectionis affectu excolendo THEOBOLDO ^a Ecclesiæ Lingonicæ episcopo, AMULO humilis Ecclesiæ Lugdunensis episcopus in Domino Jesu Christo sempiternam salutem. Mandatis nobis per dilectum fratrem chorepiscopum ^b vestrum, nuper in castro Divionensi, apud ecclesiam beati Benigni martyris, coepisse quædam fieri in his qui orationis et venerationis causa ex quibuscunque locis confidere videntur, et maxime, imo, ut nonnulli affirmant, tantummodo in feminis; unde aures vester quædam ambiguitate turbaretur, et necessarium judicaretis nostrum, id est, fraternum, expetendum esse consilium. Dixit enim quod anno transacto duo quidam, qui se monachos esse dice-

rent, detulerint usque ad præfatam sancti martyris basilicam quædam velut cujusdam sancti ossa, quæ se vel ex urbe Roma, vel ex nescio quibus Italiae partibus, sustulisse affirmabant: cujus tamen sancti nomen se oblitos esse mira impudentia dixerunt. Quasi aut eum in tantum diligere et venerari poterint, si vere sanctum esse cognoverant, ut tanto terrarum spatio tam studiosè deferre satagerent, nisi ejus nomen in locis illis, unde assumptus dicitur, meritatum esset atque vulgatum, et istis ita insinuatum et cognitum, ut desiderarent illum et exposcerent, vel etiam furto auferrent in suæ regionis finibus collocandum, ac venerationi fidelium commendand-

B dum. Aut certe quem tanta veneratione dignum agnovissent, quem tanto amore transferendam expectassent, quem tam longo itinere ipsi assidue pertulissent, ejus nomen saltem una hora oblivisci potuerint, ut non illum, quem tantopere diligebant et venerabantur, continuo desiderio atque oratione ad præsidium salutis suæ, et ad propitiandam divinam clementiam pia et indesinenti memoria sibi adesse precarentur, aut omnino tantæ ignaviæ ac stoliditatis exstiterint, ut nomen ejus ad commotionem sui nec literis saltem signare studuissent.

II. Unde, sicut prædictus frater noster retulit, prudenter et religiose fecistis ut istiusmodi reliquias, quarum nulla exstaret auctoritas, et ipsum quoque vocabulum esset ignotum, nec ullo modo recipiendas judicaretis, nec penitus contemnendas; si tamen illi qui detulerant possent, sicut promittebant, hujus rei certitudinem ex eisdem partibus delatam sub diligenti examinatione evidentè ostendere. Dixit itaque nobis quod unus ex præfatis monachis, qui apud Divionem remanserat, jam mortuus sit; alter vero, qui ad perquirendum et renuntiandum perrexerat, nequaquam ulterius sit reversus. Attamen dum illa ossa, a tam vilibus personis delata, et nulla veritatis assertionem declarata, et tam insulsa relatione Ecclesiæ illata, velut causa honoris juxta sepulcrum præfati gloriosi martyris reverenter locata conservantur, coepisse in eadem basilica velut quædam miracula fieri, non sanitatum et curationum, quibus ulla indicia divinæ miserationis et propitiationis ostende-

D

^a Alias Teotbaldu vel Teutboldus dicitur, factus episcopus anno 844.

^b Ingelrannus erat is in castro Divionensi vices episcopi agens.

rentur, sed percussio-
num et elisionum, quibus miseræ mulierculæ subito in ipsa orationis domo cadere et collidi, et quasi vexari viderentur; cum tamen in nulla parte corporis læsæ appareant, aut ulla plagæ alicujus vestigia monstrare videantur. Qua ex causa tanta illuc velut admirantium turba concurrat, sicut non solum ab illo fratre nostro, quem misistis, sed etiam a nonnullis aliis didicimus, ut jam trecentæ sive quadringentæ aut eo amplius personæ esse referantur, quæ jam dicto modo corruentes atque elisæ et per paululum velut recepto sensu sanatæ, nullatenus a loco discedere posse firmantur, quia videlicet si ad domos suas redire tentaverint, statim nova nescio qua plaga percussæ, ad ecclesiam de qua exierant redire compellantur. In quibus ease dicuntur, non solum puellæ, sed etiam conjugatæ juveniores, et maturiores ætate, honestiores atque viliores.

III. Hæc autem non solum in ecclesia sancti Benigni, sed etiam in altera ecclesia intra ipsum castellum, et in aliis nonnullis per parochias vestras similiter jam fieri cœpisse significastis. Nam et in Augustodunensi territorio quod Sedelocus vocatur, apud ecclesiam in qua sancti martyres Andochius, Thyrsus et Felix, conditi sunt, similia fieri vel potius simulari certa relatione comperimus. Expectavimus autem aliquot diebus, ut sicut per præfatum chorepiscopum vestrum rogavimus, diligentius et modum et ordinem hujus rei vestris nobis litteris intimaretis, ut quanto subtilius et evidentius instructi, tanto, aspirante Dei gratia, ad respondendum inveniremur parati. Sed quia nihil postea rescripsistis, melius nobis visum est ut juxta quod ex ejus relatione agnoscere vel perpendere potuimus, dilectioni vestræ debitum responsionis officium solvere non differamus. Igitur, ut ad hæc omnia, prout Christus donare dignatur, breviter respondeamus, et causæ ambiguum cum vestra pariter dilectione rescemus, videtur nobis in primis ut ossa illa, quæ nulla ratione, nulla auctoritate, nescio cujus sancti esse dicuntur, unde primum prurigo hujus curiositatis exorta esse videtur, omnino de sacris adytis et de loco celebri tollantur et nequaquam intra ecclesiam, sed foris in atrio, aut certe sub pariete, vel circa ipsam, vel quod utilius existimamus, circa aliam secreto in loco, apto et mundo, sub paucorum conscientia sepeliantur; ut quoniam et sancta esse dicuntur, aliquid eis reverentiæ referatur, et quia esse penitus nesciuntur, nequaquam rudibus populis occasio erroris et superstitionis existant. Nec metuere debemus ne forte ex hac diligentia aliquam offensionem incurramus. Vult enim omnipotens Deus nos in rebus suis cautos esse atque discretos, juxta præceptum Apostoli dicentis: « Omnia autem probate, quod bonum est tenete, ab omni specie mala abstinete vos. » Et iterum: « Nam et ipse Satanæ transfiguratur se in angelum lucis. » Unde et Domi-

^a Sulp. Severus in lib. de Vita beati Martini, cap. 8.

anus monet dicens: « Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. » Habemus in hac re magnum et reverendum pietatis exemplum in gestis beati Martini, ut nequaquam temere adhibeamus incertis fidem. Qui beatus et gloriosus Christi confessor et pontifex locum quemdam a præcessoribus suis sub altaris titulo consecratum et concurrentis populi frequentia celebratum, quia nec nomen sepulti illic, ut ferebatur, martyris, nec tempora passionis ejus reperit, omnino se ab illo loco abstinuit, nec auctoritatem suam vulgi opinioni accommodare ulla-tenus voluit, donec, rei veritate divinitus sibi patefacta, etiam populum superstitionis illius absolvit errore.

IV. Invenimus etiam in decretis beati papæ Gelasii ^b graviter notari episcopos et pene alienos a Christianitatis affectu designari, qui in quocunque nomine defunctorum, et fortassis nec omnino fidelium, ædificatas sacris processio-
nibus audacter instituere præsumunt ecclesias. Sed et quorundam venerabilium valde sanctorum corpora novimus, vel inter agrorum sepulturas, vel in angulo ecclesiæ annis plurimis jacuisse, donec se dignis revelationibus manifestarent. Quapropter juxta apostolicam atque evangelicam auctoritatem et venerabilia sanctorum Patrum exempla atque instituta, removeatur de medio et congruenti modo habeatur unde tanta pullulavit occasio superstitionis, et nulla probatur existere utilitas salutis. Nam etsi unum aut multo duo vel tria istis ipsis temporibus, quibus talia geruntur, sanitatum vel curationum signa in eadem beati Benigni martyris ecclesia veraciter et probabiliter celebrata sunt, hæc profecto cum omni gaudio et veneratione ac debita gratiarum actione ad Dei gloriam et beatissimi atque gloriosissimi martyris merita referenda sunt. Nec tamen ob hoc cætera quæ sive in ejusdem martyris ecclesia, sive in plerisque aliis fieri dicuntur, approbanda sunt; quia, quantum ipsius rei geste ordo ostendit, potuit fieri ut hæc primum ex vana opinione, tanquam nuper allati sancti corporis locum inveniret occasio, dum in diebus quadragesimalibus, confluentibus fortasse, ut in multis locis consuetudo est, ad orationem popularibus turbis ostenderetur, commendaretur, et venerationi habendus qui penitus ignorabatur, supervacue inculcaretur; atque ex hoc jam superveniente solemnitate Paschali, quando talia inchoasse perhibentur, viles et nequam homunculi, accepta occasione, sive necessitate famis cogente, sive cupiditate lucri instigante, istiusmodi velut percussiones, et collisiones, et demutationes, ac rursus sanationes, fingere atque ostentare cœperint, sive sint viri, sive mulieres.

V. Quod cum populus, supervacua opinione delusus, in admiratione vel terrore habere cœpisset, tanta illuc conferre et quasi male habentibus velut ex misericordiæ compassione administrare cœperunt, ut omnino qui talia pati videbantur, non solum

^b Decreta Gelasii, cap. 25.

a loco recedere nollent, sed tanquam nova plaga ac debilitate percussi, nullatenus se recedere posse simularent. Quando enim unquam in Ecclesiis Dei, in memoriis beatissimorum martyrum, talia signa increbuerunt, quibus nequaquam ægri sanarentur, sed sani percuterentur et dementarentur? Quando istiusmodi sanitates sanctorum oratio apud Dominum obtinuit, quibus simplices et innocentes puellæ in sanctuario Dei incolumes reddantur, sed si de salute sua gaudium parentibus facere voluerint, continuo iterum percussæ ad domos eorumdem parentum suorum redire prohibeantur? Quando autem martyres sancti ita conjugatas quasque fideles in suis sanctuariis sanitati restituerunt, ut eas a maritis sejungerent, et ne ad virorum suorum domos reverti possent, repentinæ cladis animadversione percuterent? Quis hæc non videat vel fallaciis hominum nequissimorum, vel deceptionibus et ludibriis dæmonum concinnata, qui hebetes sensu, et inanes fide, et plenos curiositate, et attonitos vanitate, facile opprimunt, vel etiam invadunt ut in eis, Deo juste permittente, et propria nequitia sæviante, talia etiam veraciter exercere sinantur? Atque ita velut ex uno loco per astutiam hominum et nequitiam dæmonum pessimorum, qui humanæ saluti libenter illudunt, per alia atque alia loca se pestilentia ista superstitionis atque illusionis diffudisse videtur, dum in sacris locis et sanctorum martyrum basilicis sunt etiam quidam qui turpis lucri gratia non solum ista non prohibent, nec errantem populum ad sinceram et puram religionis observantiam instituunt, sed etiam instigant ad talia sectanda, eosque tanquam religiosos prædicant, ac suis adulationibus supplantant, tantum ut ex eorum votis atque donariis vel marsupia sua repleant, vel epulis et potationibus vacent. De quibus recte per Prophetam dicitur: « Peccata populi mei comedent et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. » Hæc de fictione talium illusionum et insana quorundam cupiditate nequaquam in hujus responsionis nostræ serie diceremus, nisi talia tempore pii patris et antecessoris nostri ita certissime in quibusdam homunculis, tam viris, quam feminis, intra parœciam nostram experti essemus, ut de his nullatenus dubitare permittamur.

VI. Vidimus namque aliquoties coram illo qui se dæmoniacos advexaticios esse simularent; sed cum plurimis plagis atque verberibus distringerentur, confestim de miserrima simulatione confessi, et necessitates atque egestates suas, quibus supplendis talia ostentaverant, publice exponentes, ab omni invasione dæmoniaca, sicuti et erant, illæsi apparuerunt. Scimus etiam civitatem quamdam haud longe a nostris finibus, quæ Ucetia nuncupatur, sita in provincia Narbonensi, ubi cum ejusdem piæ memoriæ prædecessoris nostri tempore ad sepulcrum sancti Firmini episcopi istiusmodi percussiones et elisiones fieri cœpissent, ita ut in membris cadentium reperirentur quædam stigmata ultionis, tanquam illic sulphur arsisset, et ex hoc territæ atque obstupefacti

vulgares, cum votis ac donis plurimis gregatim ecclesiam frequentarent, accepto ab eodem patre nostro consilio prædicavit eis atque præcepit Narbonensis qui nunc superest Bartholomæus episcopus, ut omnino locum illum, quem superstitione frequentare cœperant, nequaquam amplius ita frequentarent, et quæcunque illuc conferre consueverant, magis in usus indigentium et misericordiæ opera erogarent. Quod cum factum fuisset, statim et ibi et in aliis locis in quibus jam similiter fieri incipiebat, tota illa deceptio cessavit, et populus fidelis optata incolumitate ac tranquillitate, respiravit.

VII. Unde omnino videtur nobis, prout ratio ipsa dicitur, et bonorum nos exempla informant, ut arripiatis pium studium et sacerdotalem sinceritatem ac severitatem; et ne domus Domini, quam oportet esse domum orationis, fiat domus negotiationis et spelunca latronum, eliminatis ex ea istiusmodi commentum et figmentum diabolicum, quo tanta infelicitium hominum et maxime mulierum multitudo nimis dolende ac pudende, velut captiva et mente capta, obligata tenetur; annuntiando omnibus fideliter atque obtestando, ut intermisso hujusmodi vano et pernicioso concursu, unde nulla animæ salus, nulla corporis incolumitas, nulla vitæ utilitas provenire cognoscitur, unaquæque plebs in parœchiis et ecclesiis, quibus attributa est, quieta consistat; ubi sacrum baptismum accipit, ubi corpus et sanguinem Domini percipit, ubi missarum solemnitas audire consuevit, ubi a sacerdote suo poenitentiam de reatu, visitationem in infirmitate, sepulturam in morte consequitur, ubi etiam decimas et primitias suas offerre præcipitur, ubi filios suos baptismatis gratia initiari gratulatur, ubi verbum Dei assidue audit, et agenda ac non agenda cognoscit; illuc, inquam, vota et oblationes suas alacriter perferat, ibi orationes et supplicationes suas Domino effundat, ibi suffragia omnium sanctorum quærat, qui, ut scriptum est: « Sequuntur Aguum quocunque vadit, » et idcirco fideliter invocantibus ubique præsto sunt, et per ipsos atque in ipsis omnipotens Deus, qui populo suo promittit dicens: « In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te et benedicam tibi. » Ibi itaque unaquæque plebs pupillis et viduis, pauperibus et peregrinis, de facultatibus quas Deus tribuit elemosynarum largitionem exhibeat, hospitalitatis officia impendat, et quodcunque comessationibus et ebrietatibus et quæstu hominum vanorum consumere solebat, in istiusmodi suis et proximi salubribus utilitatibus expendat. Hæc est enim legitima et ecclesiastica religionis forma; hæc antiqua fidelium consuetudo, per quam et novitatum vanitas amputatur, et vetusta ac recta evangelicæ atque apostolicæ institutionis semita custoditur. Si autem et languores aliqui ac debilitates accidunt, juxta evangelicum et apostolorum præceptum præsto habet unusquisque ut inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum (Jacob. v, 14).

VIII. Cum hæc largiente vobis Domino fideliter atque instanter annuntiata fuerint et observata, confidius in ipsius pietate, quoniam cessante inani ac supervacua largitione munerum ac votorum, cessabit etiam multitudo illa simulantium et simulatio percussorum ac dementationum, cum unusquisque non vana et falsa ostentare, sed ad corpusculi sustentationem necessaria quærere vel etiam mendicare cogetur; ita ut si forte aliqui obstinatior in tali facto apparere voluerint, duris omnino verberibus coerciti, ad confessionem veritatis compellendi nobis esse videantur. Nam etsi illud verum esset ut discedere a locis illis tentantes confestim novo morbi genere corripere, quanto esset manifestius hoc ex diaboli impugnatione fieri, tanto confidentius Domino miserante ac protegente erat discedendum, et contemptis fideliter inimici terroribus, in locis legitimis more ecclesiastico illius misericordiae supplicandum. Neque enim inter sanctos martyres et spiritus atque animas justorum cum Domino jam regnantium illic invidia suspicanda est, sed plena charitatis unitas, et pietatis societas; et ideo simul sibi oblatos ægros, si vitandæ tentationis gratia fideliter ad aliorum sanctorum limina deducantur, nequaquam indignari, sed potius favere et congaudere atque congratulari credendi sunt. Quorum unus præcipue, magnus videlicet apostolus Paulus, propter hanc unitatem spiritus cæteris sanctis dicit: « Si cui autem aliquid donatis, et ego. Nam et ego si quid donavi, propter vos in persona Christi. » Quod si votum et desiderium est populorum fidelium, diversorum martyrum et cæterorum sanctorum limina suppliciter frequentare, sunt dies certi et legitimi, quibus id juxta antiquam Ecclesie observantiam devote exercere conveniat, tempore videlicet generalium rogationum, et pro diversis tribulationibus ac necessitatibus indictarum litaniarum, seu quadragesimalium jejuniorum, sive etiam in vigiliis et natalitiis martyrum.

IX. Quæ omnia et ex universalis Ecclesie lege descendunt, et sacerdotum prædicatione ac denuntiatione commendantur, et omnium fidelium obedientia et pietate attentius observanda sunt, quantum et cæteris diebus cum silentio et puritate devotionis, non in ostentatione et tumultu, sacra loca probabiliter visitentur. Nunc vero quanta absurditas est hæc tam legitima, et tam assidue annuntiata ac justa a plerisque popularibus aut negligenter omitti, aut vix et coacte observari, et ad illa esse promptissimos quæ, nullo prædicante ac docente, imo etiam obsistente, tantum animi sui supervacuitate sequuntur; quibus sæpe beati Pauli apostoli voce inculcandum est: « Fratres, nolite pueri effici sensibus; sed malitia parvuli estote, ut sensibus perfecti sitis. » Et illud beati Jacobi dicentis: « Religio munda et immaculata apud Dominum et Patrem hæc est: « visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum,

-* Monacho Orbacensi, docto quidem, sed Ecclesie perturbatori, et in synodo Carisiacensi, damnato

et immaculatum se custodire ab hoc sæculo. » Quatenus hæc atque hujusmodi apostolica hortamenta attendentes tam presbyteri quam populi, atque in locis suis devote, instanter ac fideliter Domino servientes, sinceritati mentis et fructibus misericordiae potius studeant quam vanitati vel ostentationi. Nam etsi quidam illorum fallacium atque fallentium vere energumini et arreptitii essent, more ecclesiastico vel in locis suis a sacerdotibus suis, vel in quibusque martyrum sanctuariis a propinquis et amicis tranquille debuerant tractari atque, opitulante Dei gratia, purgari, non populorum turbis ac tumultibus inaniter prosequi. Hæc, prout Dominus dedit, juxta auctoritatem divinam et institutionem paternam ad interrogationem vestram sedulo respondere curavi. Vos et ista libenter accipite; et si qua meliora Deus inspiravit, prompta intentione et vigilantia cura peragite; quatenus grex Dominicus vestræ gubernationi commissus, eodem Domino auxiliante, et erroris effugiat offendiculum, et religionis ac sinceritatis consequatur augmentum. Misimus vobis etiam exemplar epistolæ præfati patris et nutritoris nostri ad jam dictum Narbonensem episcopum, ut si quis de hujusmodi causis subtilius et plenius nosse voluerit, illius lectione uberius ac profundius instruat. Deus omnipotens reverendam dilectionem vestram ad ædificationem Ecclesie suæ jugiter protegere et custodire dignetur.

EPISTOLA II.

AD GOTHESCALCUM.

AMULO humilis Ecclesie Lugdunensis episcopus dilectissimo fratri GOTHESCALCO salutem. Quod te in hujus sermonis exordio fratrem nomino, quem fraternæ unitati contrarium non ignoro, ea, in quantum Deus largitur, facio charitate, quam Scriptura nobis præcepit dicens: « Dicite his qui oderunt vos: Fratres nostri estis. » Quia etsi ex illorum parte qui ejusmodi sunt fraternitas deperit, non idcirco etiam in nobis frigescere aut perire debet ipsius fraternitatis affectus. Quod autem non solum fratrem, sed etiam dilectissimum dico, Dominus novit quia te fideliter diligo, hoc tibi cupieas quod et mihi. Unde et salutem tibi veraciter opto, presentem pariter et futuram, per eam divini cultus pietatem, quæ, sicut Apostolus testatur: « Ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ. » Audiens sane et agnoscens quæ in scriptis tuis misisti, et per quemdam fratrem nostrum mihi innotescenda vehementissime flagitasti, diu hæsitavi utrum tibi respondere deberem, homini de novis contra Ecclesiam præsumptionibus, et non parvis erroribus jamdudum accusato, et propter contumaciam, ut audio, episcopalis concilii auctoritate damnato. Importunum namque et impudens videri posse existimabam, si de causa, quæ prudentium et reverendorum fratrum nostrorum inquisitione, cognitione et sententia definita est, aliquid jam Moguntiae, ob contumaciam virgis cæso, anno 849.

ultra dicere vel respondero aggredere: et rursus A tantam deprecationem et supplicationem tuam contemnere et præterire silentio non videbatur Christianæ esse pietatis et charitatis, per quam præcipue lex Christi adimpletur in nobis, testante et commendante Apostolo: « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. » Unde et cum de seipso dixisset: « Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrarem: omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos; » et post aliqua: « Non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant, » continuo, ut nos ad exemplum sui, et per hoc ad exemplum Christi, instrueret et informaret, adjunxit: « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. » Ipse est enim verus et pius ille Samaritanus, qui descendente ab Jerusalem in Jericho, et a latronibus in itinere spoliatus, et vulneratum, ac semivivum derelictum, clementer miseratus est, alligans vulnera ejus, et vini atque olei infusione curans: tantæque misericordiæ et pietatis suæ nos imitatores esse desiderans, in fine hujus parabolæ unicuique nostrum dicit: « Vade, et tu fac similiter. » Manifesto ostendens illum vere esse proximum fratri, illum vere imitatorem sui, qui fraternis necessitatibus atque infirmitatibus prompta pietate et compassione succurreret. Istiusmodi igitur consideratione provocatus, et de venerabilium fratrum atque consacerdotum nostrorum sincerissima charitate confusus (per quam in Domino unum sumus, et invicem commissi nobis ministerii onera et officia communicare debemus, quatenus et illorum bona per unanimis spiritum nostra, et nostra, si qua divina misericordia esse possunt, illorum sint), melius et salubrius existimavi aliquid tuæ fraternitati rescribere, quam inutiles taciturnitate, et de illis videretur diffidere, et tibi tam angustiato, tam afflicto, tam anxio et conturbato, nihil consulere. Quapropter omnipotentis Domini et Salvatoris largissimam et indeficientem orō gratiam, ut nobis tribuere dignetur utillem et veracem tuam consolationem et instructionem, sermonem et animum tuum præparet ac tranquillet, ut quæ dicturi sumus, pia mansuetudine et humilitate suscipias, ac seposita animositate et studio contentions, libenter quæ vera sunt audias, et non nostra, sed Dei et sanctorum Patrum dicta obedienter suscipias, easque animum tuum et sensum sincera pietate submittas, quia, ut verax veraciter Scriptura dixit, « Sunt viæ quæ videntur homini rectæ, et novissimum earum ducit ad mortem. » Et: « Qui contudit cogitationibus suis impie agit. » Unde et alibi eadem Scriptura admonet, dicens: « Et ne imitaris prudentiæ tuæ. » Hoc namque malum, quantum cavendum sit homini, etiam beatus Ephrem admirandæ sanctitatis et illustrissimæ doctrinæ pater ostendit, cum in hora exitus sui, astanti sibi uni ex discipulis, magni et acuti et nimis curiosi ingenii, sollicitè admonens dixit: Cave, Pauline, ne unquam te submittas cogitationibus tuis. Quantum vero ho-

num sit obedientiæ, et quantum malum contentions et contumaciæ, docet nos iterum sermo divinus, ubi per Samuelem prophetam dicit: « Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, quasi scelus idololatriæ non acquiescere. » Itaque et tu, si bonus, et utilis, et pacificus Ecclesiæ filius esse desideras, noli te sensui tuo committere, sed majorum iudiciis atque sententiæ, imo divinis et ecclesiasticis auctoritatibus facile cede, libenter acquiesce et obedienter subdere, ut possit in te Dei Spiritus habitare, dicente Domino per Prophetam: « Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem et quietum, et trementem verba mea? » Videmus certe tempora novissima et periculosissima, ab Apostolo olim prædicta, plena ignorantiae et infirmitatis animorum, in quibus illud Domini terribile dictum semper est reminiscendum, atque tremendum: « Qui scandalizaverit unum de pusillis his qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. » Et iterum: « Væ mundo ab scandalis! Necessè est ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit! » Sed et aures et linguas prurientes cavere debemus, ne vel ad audiendas vel ad loquendas novitates prompti et faciles simus. Quia et prurientes auribus, et profanas vocum novitates pariter Apostolus condemnat, et oppositiones falsi nominis scientiæ admonens deviandas, continuo de eadem falsi nominis scientia subjungit, dicens: « Quam quidem promittentes, circa fidem exciderunt. » Cum adhuc esses in partibus regni Germaniæ, audivimus in primis super nomine tuo famam dolendam: quod videlicet novitates sereres, et stultas ac sine disciplina quæstiones ventilares. Deinde perlata est etiam ad nos studio ecclesiasticorum virorum quædam scriptura tua, in qua apertissime, et prolixo sermone, atque ut tibi visum est etiam testimoniis Scripturarum, sive sanctorum Patrum, quid sentiret sive doceres multipliciter exsecutus es. Nunc quoque accepimus et alia scripta tua non parva, quæ ad episcopos, vel contra episcopos, qui in concilio damnationis tuæ assuerunt, scripsisse vel protulisse videris. In quibus quanta potuisti intentione, de una tantum quæstione, id est, prædestinatione divina, quid teneas, diligenter explicare curasti. Ita factum est, ut ex utraque scriptura tua, sive quam per alios, sive quam te mittente accepimus, plenissime nobis cognoscere videamur, in quibus quæstionum periculis fluctuet, vel, quod nimis dolendum est, naufragetur sensus tuus. Quapropter compendiose nobis et utiliter fieri posse videtur, ut ex illa tota serie scriptorum tuorum, ea quæ nobis fidei catholicæ maxime contraria esse videntur, brevibus et distinctis capitulis ordinemus, adjungentes, sive subjungentes per singula, quid e contrario Scriptura sancta doceat, et Ecclesia Dei firmissime teneat, et

ubique fideliter ac salubriter doceat. Cujus doctrinæ et sensibus te, quasi devotum et pium filium, irrefragabiliter obtemperare oportet, si cupis in ejus corporis unitatem vivum et sanum membrum inveniri, et non cum putribus et emortuis justæ severitatis judicio abscissionem mereri. Hunc autem sermonis nostri tenorem, servato in omnibus legitimo ordine ac ecclesiastica auctoritate, non tibi, qui infelici et miserabili lapsu excommunicationem ab Ecclesia excepisti, sed principaliter reverentissimo et charissimo nostro metropolitano antistiti direximus tuo, confidentes in Domini pietate, quia cum hæc legerit et nostræ erga te compassionis affectum cognoverit, non indignatione aliqua adversum te, sed boni patris et pii pastoris visceribus commovebitur, ut his congruenter perfectis et tranquille apud te tractatis, si divina gratia aspirante acquiescere volueris veritati, nequaquam diutius aberres a caulis, sed boni et summi pastoris humeris reportatus, unitati inventæ ac redemptæ ovis, cum gaudio cœlestium et terrestrium, feliciter restituaris. Hæc sunt igitur quæ in scriptis tuis merito reprehendenda, et reprehensa, tanquam veræ fidei catholicæ inimica, notavimus, et qualiter ad regulam veritatis sint corrigenda perstrinximus.

In primis displicet nobis valde, quod dicis et asseris neminem perire posse Christi sanguine redemptum. Hoc enim dictum dupliciter fidei catholicæ adversatur. Si aut neminem ex numero Christianorum, postquam semel in Christo baptizatus et particeps redemptionis Christi effectus est, perire posse confirmas, contra Apostolum apertissime prædicantem et contestantem : « Quoniam iniqui regnum Dei non possidebunt. » Et quoniam qui illa vel illa crimina admiserint, regnum Dei non consequentur, et non habent hæreditatem in regno Christi Dei, inter quos etiam illi sunt negatores Christi, de quibus ipse terribiliter testatur : « Quicumque negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo qui est in cœlis. » Et illi infructuosæ fidei, de quibus ait : « Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. » Sed et illæ fatuæ virgines, quæ non sumpserunt oleum in vasis suis cum lampadibus, quibus clausa janua regni dicturus est : « Amen dico vobis, nescio vos. » Aut si non credis, omnes, qui vera fide et devotione per baptismi gratiam regenerantur, Christi esse sanguine redemptos, imo in Christi morte et sanguine baptizatos, licet postea plurimi ex eis, vel per hæreses, vel per alia diversa crimina pereant, manifestissime contrarium est beato Paulo apostolo dicenti : « Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. » Et beato Joanni similiter de eodem Domino contestanti : « Qui dilexit nos, inquit, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. » Et beato Petro etiam de pessimis hæreticis, qui post baptismum redemptionis Christi de Ecclesia recesserunt, ita dicenti : « Et eum qui emit eos Dominum negant,

superducentes sibi celerem perditionem. » Et ipsi Domino de eisdem hæreticis per Prophetam : « Et ego redemi eos, et contra me locuti sunt mendacia. » Itaque juxta fidem catholicam et apostolicam, propheticam et evangelicam, omnes isti, fideliter ad baptismum Christi accedentes, non utique alio pretio, sed Christi sanguine redempti sunt. Sed cum plurimi ex eis eandem gratiam in se irritam fecerint, et idcirco in æternum pereant, qua ratione verum est neminem perire posse sanguine Christi redemptum?

Secundo loco displicet nobis valde, quia verissima et sacratissima Ecclesiæ sacramenta, videlicet exorcismi, et baptismi, chrismatis, et Eucharistiæ ac manus impositionis, perfunctorie et frustratorie omnibus, qui post perceptionem eorum pereant, dari confirmas, dum eos sanguine Christi, sine quo ipsa mysteria, sed quædam velut vacua et inania ludibria sunt habenda, redemptos negas : cum e contrario Apostolus, et veritatem redemptionis Christi, et verum divinarum mysteriorum effectum, etiam in eis qui irreparabiliter pereunt doceat esse collata, cum ait : « Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes sunt facti Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi met ipsos Filium Dei, etc. » Et iterum : « Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? » Et alio loco : « Et peribit, inquit, infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est ! » Ita veritas mysteriorum peragit virtutem suam, cum fideliter accipitur, etiam in illis qui non permanent in veritate eorumdem mysteriorum. Sed et in illa regula intelligendarum Scripturarum de corpore Christi vero atque simulato, unde tu hunc errorem velut confirmare niteris, veraciter nosse debes, simulationem denotari vitæ et morum, non, quod absit, divinarum mysteriorum et sacramentorum.

Tertio loco displicet nobis valde, quia et divinarum Scripturarum testimoniis et sincerissimis sanctorum Patrum dictis tam perverse abuteris, ut hæc omnia quæ manifestissime adversus divinam veritatem et paternam fidem disputas, ex illis non recte intellectis multipliciter affirmare contendas. In tantum ut illos qui ex numero fidelium pereunt, nec tunc, quando imprimis ad percipienda mysteria regenerationis et Dominicæ oblationis, vel in parvula ætate ab aliis oblatis sunt, vel ipsi in majori fideliter accesserunt, affirmes Christo et Ecclesiæ non incorporatos, nec membra illius quæsitæ et salvatæ ovis effectos, ac per hoc nec unquam fuisse Christianos. Nam quomodo est Christianus, qui non pertinet ad corpus Christi, qui non est membrum Christi? Cum e contrario Apostolus etiam illos, qui graviter peccare, et in eodem gravi peccato

perire possunt, membra Christi et templum Spiritus sancti esse dicat, quandiu fideliter et innocenter agunt.

« Nescitis, inquit, quia corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. » Et iterum : « Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus sanctus habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, » etc.

Quarto loco displicet nobis valde, quia tam dure et indiscipline et immaniter de divina prædestinatione sentis et loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illos qui ad sinistram ponendi sunt in die iudicii, et cum diabolo atque angelis ejus pro malis meritis suis æterno igne damnandi, ita sint divinitus ad interitum prædestinati, ut eorum prorsus nullus aliquando potuerit, nullus possit salvus esse. Quod sentire et dicere quid est aliud, quam in Deum graviter et horribiliter blasphemare, si illis ejus prædestinatio hanc necessitatem irrevocabiliter imposuit, ut omnino quod ad salutem suam proficeret operari non possint? Sed absit a nobis hoc recipere, ne meritum damnationis illorum Dei culpa sit, qui eos tales esse constituit, non illorum qui aliud esse non potuerunt. Huic errori, vel potius immanissimæ impietati resistit Scriptura dicens de illo : « Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. » Et ipse iudex vivorum et mortuorum destruit istud insanum mendacium, qui se in illo die iudicii ita illis qui ad sinistram stabunt dicturum esse prædixit : « Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. » Ut cur a se inseparabiliter discedere sint digni, cur maledicti, cur diabolo et angelis ejus in æterna pœna sociati, videlicet non ex præiudicio prædestinationis suæ, sed ex merito iniquitatis eorum, statim clarissime subjungat et ostendat dicens : « Quia esurivi, et non dedistis mihi manducare : sitiivi et non dedistis mihi bibere, » etc. Ubi evidenter ostenditur quod non propterea damnantur, quia opera salutis suæ facere non potuerunt, sed quia facere noluerunt. Unde et Psalmista de eodem justo et æterno iudice dicit : « Quia tu redes unicuique secundum opera sua. » Non ait, secundum præiudicia sua, sicut ista insana et furibunda doctrina asserere conatur, ad nihil aliud nisi ad subversionem audientium. Cum e contrario fides catholica firmissime teneat, nec ipsum diabolum, et angelos ejus, ad hoc unquam prædestinatos ut tales essent : sed quia tales suo vitio esse voluerunt, idcirco eis æterni ignis supplicia præparata. Omnipotens enim Deus non est auctor malorum meritorum, nec malorum hominum, nec malorum angelorum : sed ipsi sibi sunt auctores mali, quod propria voluntate gesserunt; Deus autem justus ultor et iudex in his quæ ejus æquitate passuri sunt. Præcivit ergo æternaliter futura mala merita ipsorum, sed præscientia ejus non eis intulit necessitatem, ut aliud esse non possent, sed tantum prævidit quod aliud esse nollent. Prædestinavit eisdem ma-

lignis angelis, et reprobis hominibus perpetuas pœnas, non quia malignos et reprobos ipse eos facit, sed quia malignos et reprobos suo vitio futuros illos prævidit : et quos tales proprio vitio futuros prævidit, quid mirum si eos justo iudicio suo æternis pœnis et incendiis prædestinavit, ut qui volentes peccaverunt, nolentes puniantur? Non itaque in illis prædestinavit omnipotens Deus quæ sibi erant facturi iniqua voluntate sua, sed quæ ipse de eis erat ordinaturus æquissimo iudicio suo. Nulla enim prædestinavit injusta, sed tantum justa ; injusta vero præcivit ut Deus futura, prædestinavit ut iudex justus damnanda. Nec præscientia tamen, nec prædestinatione sua, cuiquam malorum hominum, vel angelorum, necessitatem imposuit male agendi, sed tantummodo pro malis gestis æternas pœnas luendi. Unde verissime ad eum Scriptura dicit : « Deus æternæ, qui oculorum eius cognitor, qui nosti omnia antequam fiant. » Et iterum de illo : « Domino enim Deo antequam crearentur omnia fuerunt cognita : similiter et post perfectum respicit omnia. » Et alio loco : « A sæculo enim, inquit, usque in sæculum respicit, et nihil est novum in conspectu ejus. » Sunt quidem in malis et damnandis aliqui reputati, qui aliud esse non potuerunt, sicut illi parvuli recens nati, sub reatu originalis peccati defuncti, quibus per baptismum Christi non potuit subveniri ; sicut etiam illi ignorantes Deum, qui non potuerunt invocare in quem non crediderunt, nec audire sine prædicante, nec prædicatorem habere, quia nullum ad se mitti meruerunt. Sed et in his non est iniquitas apud Deum, quia et illos traxit ad mortem originale peccatum, et istos et originale pariter et actuale. Ipso tamen ubique justo iudice, qui de tota humani generis massa, ob primæ prævaricationis meritum juste damnatos, alios facit esse vasa iræ justo iudicio. Sin autem hoc quaeritur, ubi in Scripturis prædestinatio in malam partem dicatur, ipsum quidem proprie verbum tali sensu positum forsitan non facile invenitur : sensus tamen verbi manifeste in pluribus locis apparet ; sicut, in primis de angelis refugis beatus Judas Apostolus dicit : « Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, carceribus caliginis damnatos tradidit in iudicium cruciandos reservari. » Et de Antichristo Paulus apostolus dicit : « Et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. » Et post pauca : « Quem Dominus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui. » De Juda quoque proditore ipse Dominus, cum pro apostolis oraret : « Et nemo ex eis periiit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. » De quo etiam apostoli, orantes pro electione successoris ejus Matthiæ, ad Dominum dicunt : « Ostende quem ex his duobus elegeris accipere locum ministerii hujus, et apostolatam, de quo prævaricatus est

« Judas, ut abiret in locum suum, » Tale est et illud, quod per Salomonem dicitur : « Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quæque ad diem malum. » Et quod in libro Job scriptum est : « Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducitur. » Et in libro Sapientiæ de Ægyptiis : « Ducebat enim eos ad hunc finem digna necessitas. » Et apud Jeremiam de quibusdam : « Congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in diem occisionis. » Talibus etiam Amos propheta dicit : « Qui separati estis ad diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. » Item de filiis Heli scelestis et sacrilegis dicitur : « Qui non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos. » Et ad Amasiam prævaricatorem et impium regem propheta loquitur : « Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper quod non acquievisti consilio meo. » Sed hæc omnia ita fideliter pensanda sunt, ut in eis et malorum, sive angelorum, sive hominum, iniquitas, et Dei vindictis incontaminabilis justitia cognoscatur. Præordinavit atque tradidit angelos malignos in judicium cruciandos reservari ; sed, exigente eorum impietate, quia non servaverunt ordinem et honorem suum, quem sub Deo et cum Deo habere potuerunt. Et Judas præcognitus et prædictus est filius perditionis, sed merito impiæ proditiōis abiit in locum suum, id est, sibi in pœnis destinatum et præparatum ; sed quia prævaricatus est de loco ministerii et apostolatus. Ita non est mirum si Antichristus, quia præscitus est homo peccati, præcognitus etiam et prædictus est filius perditionis. Et malus atque impius præparatus ad diem malum, servatur in diem perditionis et furoris ; sed quia ipse sua sponte et malus et impius existet. Ducebat et Ægyptios divini judicii necessitas ad exitium et interitum præparatum ; sed digna, quia pro impietatibus et contumacia eorum justa. Sic et illi, qui velut pecora æternæ morti devoti esse voluerunt, siquidem impii manibus et verbis accersierunt illam, congregantur quasi grex perditionis, et sanctificantur, id est, quodammodo separantur ad diem malum, et ad diem occisionis. Sed et impii filii Heli, et impius rex ille Amasias, indigni habiti sunt judicio Dei, qui consilium salutis suæ susciperent, et Deus illos occisioni et perditioni præparavit. Sed juste utique ob merita impietatum, quæ de illis prius Scriptura commemorat, et excæcari et interire meruerunt. Ait etiam Scriptura : « Et qui transgreditur a justitia ad peccatum, Deus præparavit illum ad romphæam. » Paravit ergo et præordinavit istiusmodi transgressorem ad romphæam, id est, ad mortem et interitum ; sed juste, quia ipse ultro transgressus est a justitia ad peccatum. Juxta hunc igitur divinæ auctoritatis sensum, omnipotens Deus justo judicio suo prædestinat pœnas malis, prædestinat malos pœnis, nullum tamen prædestinat ut sit malus, quia non malorum, sed bonorum auctor est bonus, et malo-

rum gestorum ultor est justus, et si mala gerentes ad eum convertantur, indultor pius. Sciendum tamen quod prædestinationis verbum, in malam partem, sicut in Scripturis minus est usitatum, ita et a doctoribus rarius est usurpatum, et ob hoc nequam magnopere de eo certandum.

Quinto loco non minus detestamur et horremus, quod ita exarsisti adversus eos qui æterno interitu sunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter et incommutabiliter perditioni esse prædestinatos, sicut Deus ipse incommutabilis et inconvertibilis est ; et episcopos, ad quos scribis, quasi misericorditer adhortaris, ut hoc prædicent populis, ut quia jam præfinitam damnationem evadere non possunt, saltem aliquantulum Deo supplicent et humilientur, ut statutum eis vel modicum mitiget et leviget pœnas. Obsecro, ubi hæc unquam in Scripturis sacris legisti ? ubi in sanctis et catholicis Ecclesiæ doctoribus invenisti ? Cur non similiter diabolum et angelos ejus exhortaris, ut quia statutam damnationem evadere non potuerunt, jam nunc interim orent et deprecantur Dominum, ut eis mitiores et tolerabiliores fiant æternæ pœnæ ? aut quid amplius istis relinquis, quos similiter irrevocabili sententia damnatos asseris ? Huic tam atroci impietati contradicit Ecclesiæ fides, quæ diabolum cum angelis suis credit irremediabiliter corruisse : hominibus vero, etiam impiis, si recognoscant peccata sua, si desineant, si confiteantur, si divinam misericordiam implorent, indubitanter januam indulgentiæ aperiri. Sic enim propheta docet et exhortatur dicens : « Querite Dominum, dum inveniri potest ; invocare eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. » Et iterum : « Quis ambulabit in tenebris, et non est lumen ei ? speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. » Et ipse Dominus per se : « Convertimini ad me, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. » Et alio loco : « Revertimini, filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. » Et iterum : « Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua. » Ista est fides et pietas Ecclesiæ : quia diabolum novit in malis suis sine pœnitentia permansurum, nec ullam indulgentiam accepturum : et hominibus ad Deum conversis per ineffabilem ejus bonitatem, et pœnitentia remedium concedi, et salutis aditum non negari. Oro, quid tibi peccavit humanum genus ; quid tibi peccavit Ecclesia ? quid in ipsa Ecclesia tot proximi et fratres tui, ut eis tam magnam, tam patentem januam pietatis Dei obstruere et obserare cogeris ? Quis unquam fidelis ecclesiasticus vir ita prædicavit, ut hæc tam attente et obstinate inculcare et confirmare non erubescas ? Vere non est Christiana, sed pagana, imo diabolica ista duritia : quam si bene cogitare et cognoscere posses, profecto signares cor tuum, et manum tuam poneres super os tuum. Legi-

mus quidem in Evangelio beatum Joannem Evangelistam de Judæis dixisse : « Propterea non poterant credere, quia dixit Isaias : Excæcavit oculos eorum et induravit cor eorum. » Sed sicut beatus Augustinus in quinquagesimo ejusdem evangelistæ tractatu fideliter et catholice exponit : « Sic dictum est, non poterant, » ubi intelligendum est quod nolabant, quemadmodum dictum est de Domino Deo nostro, « Si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. » De omnipotente dictum est, non potest. » Sicut ergo quod Dominus negare se ipsum non potest, laus est voluntatis divinæ : ita quod illi non poterant credere, culpa est voluntatis humanæ. » Non quia mutari homines in melius non possunt, sed quoad superba sapiunt, non possunt credere. Hoc de Judæis, qui excæcati et indurati sunt, Deus præcavit, atque in ejus spiritu propheta dixit. Non ergo poterant credere, juxta sensum fidelissimi doctoris, quia hæc eorum futuram impossibilitatem, id est, superbam impietatem, per quam Domini humilitatem contempserunt, et Deus vere prævidit, et per Dei Spiritum propheta vere prædixit. Claudamus itaque aures adversus hanc inauditam duritiam, et verba præcipationis, et audiamus præfatum doctorem dulciter orantem, et dulciter disputantem adversus profanæ inaniloquia vanitatis. « Quosdam, inquit, nimia suæ voluntatis fiducia extulit in superbiam, et quosdam nimia suæ voluntatis diffidentia dejecit in negligentiam. Illi dicunt : Ut quid rogamus Deum ne vincamur tentatione, quod in nostra est potestate? Isti dicunt : Ut quid conamur bene vivere, quod in Dei est potestate? O Domine! o Pater qui es in cælis! ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, sed libera nos a malo. Audiamus Dominum dicentem : « Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua : » ne sic existimemus fidem nostram esse in libero arbitrio, ut divino non egeat adiutorio. Audiamus et evangelistam dicentem : « Dedit eis potestatem filios Dei fieri : » ne omnino existimemus in nostra potestate non esse quod credimus. Verumtamen in utroque illius beneficia cognoscamus. Nam et agendæ sunt gratiæ, quia data est potestas, et orandum ne succumbat infirmitas. »

Sexto loco similiter detestati sumus quod Deum, et sanctos ejus, in perditione eorum, quos æternæ damnationi prædestinatos assidue repetis, dicis exsultaturos et gavisuros, cum e contrario apertissime Scriptura dicat : « Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. » Et alio loco : « Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nolo mortem impii, sed ut convertatur et vivat. » Et iterum : « Nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, et non magis ut convertatur a via sua mala, et vivat? » Quomodo ergo lætatur in morte et in damnatione impii, cum ipse jurat non esse voluntatis suæ? aut quomodo gaudet ad ruinam cujusquam, qui ut nullius bono, ita etiam nullius malo indiget, ut quasi potentior vel beator fiat? Protu-

listi quidem, velut ad muniendum sensum tuum, testimonia de Scripturis, sed incongruenter, et non eo sensu quo ibi posita sunt. Velut est illud : « Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo. » Et illud, quod non de generali perditione impiorum, ut tu posuisti, sed proprie de miseria et calamitate infidelium Judæorum in Deuteronomio dicitur : « Et sicut lætatus est Dominus super vos, benefaciens vobis, vosque multiplicans; sic lætabitur disperdens vos atque subvertens. » Sed grandi et pia consideratione indiget, ut qualitercunque cogitetur risus et subsannatio Dei in interitu perditorum, et lætitia sive exultatio, non solum in profectu rectorum, sed etiam in subversione pravorum, qui, ut supra ostensum est, in nullius morte, in nullius perditione lætatur, nec aliquem perire velle se jurat, quia nullius interitum velut inimicis creaturæ suæ desiderat, sed in eis qui pereunt, tantummodo finem malitiæ et ordinem ac retributionem justitiæ diligit. Sic itaque in interitu impiorum et iniquorum ridebit et subsannabit, cum eorum superbiam et contemptum digna punitione humilians atque condemnans, omnem creaturæ vanitatem et elationem adversus Creatorem irrisione et subsannatione dignam esse monstrabit. Unde et divina eadem verba posita sunt, ut non diceret, de interitu vestro : scilicet non pro illo, sed in illo; id est, non pro illis qui sua culpa perierunt, sed quia in eorum justa perditione, in contemplatione rationalis et beatæ creaturæ, laus accrescet et gloria Creatoris, exultante omni electa creatura, non in tormentis miserorum, sed in æquitate et veritate judiciorum divinorum. Quod etiam in præsentī sæculo animabus sanctorum conceditur, dicente Psalmista : « Exsultaverunt filiæ Judæ propter judicia tua, Domine. » Non ergo propter perditionem cujusquam, sed propter divinæ æquitatis justitiam. Hoc sensu accipi potest et illud : « Lætabitur justus cum viderit vindictam. » Et illud in Salomone : « Et in perditione impiorum erit laudatio. » Lætatur autem omnipotens Deus, vel benefaciens justis, vel mala retribuens pravis. Non quod ipse diversa affectatione mutetur atque varietur, cujus gaudere, sicut et esse, æternum atque incommutabile est, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Sed sicut Spiritus Patris dicitur loqui in eis quos loquentes facit, quos ad testificationem veritatis instruit et informat : qui etiam postulare pro sanctis, et gemere ac desiderare dicitur, quia eis quos repleverit affectum postulandi et gemendi et desiderandi inspirat. Ita et ipse lætatur in sanctis in quibus habitare dignatur, quia eos proculdubio lætantes facit, sive in donis gratiæ quæ largitur piis, sive in judiciis et æquitatibus, quibus impios punit. Pro quibus etsi humano affectu, sicut Apostolus dicit de se, tanquam homines contristantur, tamen divino Spiritu regente atque illustrante, justa Dei judicia laudare et glorificare non cessant. Cum igitur tam

magna et ineffabiliter majori cautela, ut aliquatenus intelligi possint, divina verba indigeant, non facile a quoquam proferenda sunt velut pro se, ne forsitan bene tractata inveniantur contra se.

Septimo loco, duo prorsus gravia mala in tuis nobis moribus plurimum displicuerunt. Unum quod sacerdotes Dei, et rectores Ecclesiarum, tantis injuriis et conviciis et maledictis laceras, tanto despectu et contumacia conculcas, utique spiritu erroris et superbiz miserabiliter deceptus, ut omnino nihil Christianz patientiz, nihil Christianz reverentiz habere videaris. Nam inter cetera, omnes qui insaniz sensuum tuorum zelo fidei resistunt, hæreticos appellare non metuis, eosque a bono et erudito viro atque catholico episcopo Rhabanicos nuncupare præsumis. Nec times Deum, quod in tales et tantos diaboli laqueos, per vanam instabilitatem mentis et corporis, et vaniorem curiositatem atque arrogantiam incidisti. Nec erubescis, quod in tot erroribus et mendaciis ab omnibus ubique deprehenderis et confutaris. Nec doles, quod ecce tot annis a corpore Ecclesiz justæ severitatis damnatione præcisus, atque omni bonorum contubernio ac solatio defraudatus, remansisti velut stirps inutilis, et palmas aridus igni destinatus. Sed adhuc insuper os tuum maledictione et amaritudine plenum est: et conversus in arcum pravum, non pro Domino, ut putas, sed Ecclesiam matrem tuam, ejusque præsules patres tuos, sacrilega audacia contemnens, adversus Dominum jacularis. Alterum vero malum est in moribus tuis, quod in omnibus quæ dicis et sentis, sicut Scriptura tua declarat, nullum omnino, hominum more bonorum, pie et humiliter deprecaris, nullius te sensui et auctoritati submittis, nec dicis quod sæpe solet et debet pietas dicere: Obsecro, bone vir aut bone frater, si in his quæ dico aliquatenus erro, ferto infirmitatem meam, instruito ignorantiam meam, et probabis obedientiam meam, quia paratus ero libenter suscipere quidquid Veritas dignabitur declarare. Sed ita te sensui tuo credis, et in ipsa veritate speculari et contemplari gloriaris, ut in scriptis tuis nec Deo ipsi supplices, ut tibi quod melius est revelet. Quapropter multum fraternitatem tuam exhortor et moneo, et paterna pietate ac fraterna charitate persuadeo, ut revertaris in temetipsum, convertaris ad cor tuum, et excutias procul a te istum errorem vanum, et laborem infructuosum ac perniciosum, restituasque te sanctæ matri

A Ecclesiz, restituas te obedientiz Domini sacerdotum et patrum tuorum, restituas te fraternæ omnium charitati. Ut qui modo jaces tanquam vas perditum, cooperante Dei gratia, efficiaris in domo ejus vas utile, ad omne opus bonum paratum. Nec terrearis consideratione, vel erroris quem incurristi, vel injuriarum quas in Dei sacerdotes intulisti, ne ex hoc velut implacabiles patiaris. Omnes deprecabimur pro te, et ipsi ultro propter amorem Christi obliviscantur se, eruntque apud omnes et præterita errata in oblivionem, et præsens conversionis tuæ bonum in gaudium et exultationem. Tantum ne dubites, nec remoreris, sed erue te quasi damula de manu, et quasi avis de insidiis aucupis, ne in tali damnatione repentina morte præventus, Ecclesiz matri, cui nunc mœrorem facis assiduum, luctum, quod absit, derelinquas perpetuum. Crede indubitanter quia hæc ex vera et sincera erga te charitate et solo amore salutis tuæ loquor. Nec omnino æstimes, quod quædam superius, velut durius et austerius persecutus sum, ad confusionem vel condemnationem tuam prolata. Sed scito certissime quia ad hoc tantum dicta sunt, ut ea coram oculis ponereum tanquam in speculo veraciter dijudicanda, et adjuvante Dei gratia, quantocius et studiosius emendanda. Siquidem, ut bene ipse nosti, meliora sunt vulnera amici quam fraudulenta oscula inimici. Ad extremum, breviter tuæ intimo charitati, gestum esse intra Gallias, temporibus pene beati papæ Leonis, sive Agapiti, concilium venerabile et Ecclesiz Dei valde utile, a pluribus episcopis, quibus præfuit admirandæ sanctitatis, et virtutum ac miraculorum, beatus Cæsarius Arrelatensis episcopus: ubi diligenter de gratia Dei et libero hominis arbitrio, de præscientia et prædestinatione divina constat esse definitum, qualiter moderatissima ratione sentiendum, tenendum et docendum sit. Unde hæc ad commonitionem prudentiz tuæ paucissima verba subnecto, quibus aiunt: « Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod post acceptam baptismi gratiam, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos vero ad malum divina potestate prædestinatos non solum non credimus, sed etiam, si sint qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. »